

Вишнівський В.В., д.т.н., **Гніденко М.П.**, к.т.н.,
Прокопов С.В., к.т.н., **Серих С.О.**, к.т.н.

КОНГРУЕНТНІСТЬ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ СУЧАСНИМ ВИМОГАМ

Vishnevski V., Gnidenko M., Prokopov S., Serih S. The congruence of the content of higher education in modern conditions. The state of the congruence of the content of higher education requirements of the labor market in Ukraine in the context of employment of youth with higher education. It is shown that the main problem of the transition of young people from education to work in a stable Ukraine is no harmonization of the education system and the labor market. The mass entry of young people into the labor market with inflated expectations makes it difficult to get a job especially in the first years after graduating from a higher or vocational institution. Established that the main issue is the availability of jobs, wages, difficulty of adapting the workplace and other aspects become secondary importance.

Keywords: congruence of the content of education, unemployed youth, the excess qualification, education, labor market, education system, labor time.

Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Прокопов С.В., Серих С.О. Конгруентність змісту вищої освіти сучасним вимогам. Досліджено стан конгруентності змісту вищої освіти вимогам ринку праці в Україні в контексті трудової зайнятості молоді з вищою освітою. Результати аналізу показують, що головною проблемою переходу молоді від навчання до стабільної роботи в Україні є недосконале узгодження системи освіти та ринку праці. Масовий вихід на ринок праці молоді з завищеними очікуваннями, ускладнює працевлаштування саме у перші роки після закінчення вищого або професійно-технічного закладу. Головними питаннями стає наявність робочих місць, заробітна плата, складність адаптації на робочому місці та інші аспекти набувають другорядного значення.

Ключові слова: конгруентність змісту освіти, надлишкова кваліфікація, рівень освіти, ринок праці, система освіти, трудова зайнятість.

Постановка та стан вивчення проблеми. Питання зайнятості молоді в наші дні є однією з найактуальніших. Зараз в усьому світі одним з найбільш гострих є проблема працевлаштування випускників навчальних закладів на роботу. За дослідженнями Міжнародної організації праці, період працевлаштування молоді на постійну роботу в середньому може тривати близько двох років. Найвищий рівень безробіття населення спостерігався в молоді віком 15–24 роки (18,4%), а найнижчий – у осіб віком 30–34 роки (8,5%) та осіб віком 60 років і старше. В подальшому, ця ситуація буде ще погіршуватись [2 - 4].

Метою цієї статті є аналіз конгруентності змісту вищої освіти сучасним вимогам ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Загалом для української молоді є характерним високий рівень освіти – більше половини вже отримали або здобули вищу освіту, а початковий рівень освіти мають лише 0,1% осіб віком 15 – 29 років. Молодь, що здобула вищу освітою має значно більше шансів отримати роботу у порівнянні з тими, хто не має необхідної освіти.

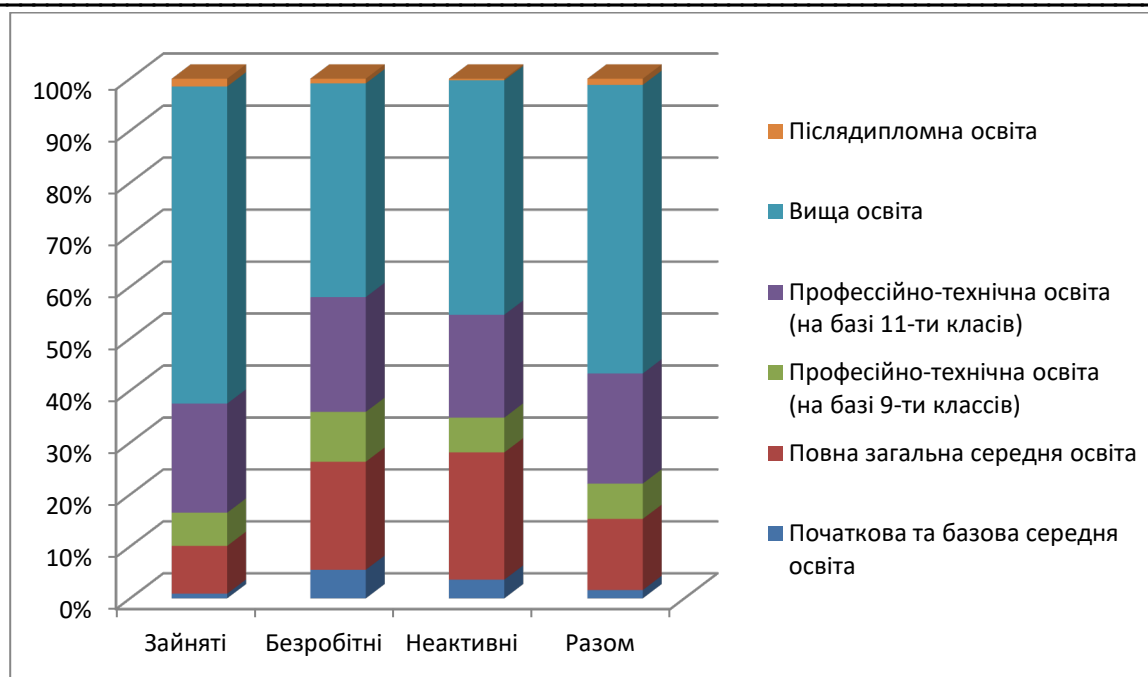

Рис. 1. Діаграма розподіл молоді, яка зараз не навчається, за рівнем освіти та статусом економічної активності

На діаграмі рис. 1 можна бачити, що серед працюючої молоді: кількість випускників які мають другу вищу освіту складає 1,5%; вищу освіту – 61,0%; професійно–технічну освіту (на базі 11–ти класів) – 21,5%; професійно–технічну (на базі 9–ти класів) – 6,4%; повну загальну середню – 9,2%; початкову та базову середню освіту лише 0,4%. Серед молоді, що не працює: кількість випускників які мають другу вищу освіту складає 0,9%; вищу освіту мають 41,1%; професійно–технічну освіту (на базі 11-ти класів) – 22,1%; професійно-технічну (на базі 9–ти класів) – 9,6%; повну загальну середню – 20,8%; початкову та базову середню освіту – 5,5% [1].

Серед тих, хто зараз навчається, понад 17,4% поєднують здобуття освіти з економічною активністю на ринку праці. Більшість із них навчаються у вищих навчальних закладах. Серед усієї молоді частка тих, хто будь-коли поєднував навчання і роботу становить 30%, що дає змогу передбачити поступове зростання цієї тенденції. Для молоді, що має освіту, можливість навчатися зі збереженням робочого місця є досить проблематично. Подібну ситуацію слід оцінити як негативну, оскільки сучасні вимоги до навчання протягом усього життя вступають у протиріччя з фактичною кадровою політикою в Україні.

Рівень освіти в Україні помітно залежить від статків у сім'ї. Зі зростанням добробуту збільшується частка тих, хто здобув вищу освіту, та зменшується тих, хто отримав професійно-технічну та середню освіту. На даний час 21,2% молоді закінчили заклади професійно-технічної освіти на базі повної загальної середньої освіти і 6,8% молоді на базі базової загальної середньої освіти. Не підтверджується гіпотеза щодо того, що молодь, націлена на отримання вищої освіти, може переорієнтуватися на отримання професійно-технічної освіти за сприятливих умов: близько двох третин молоді (62,3%) не погодяться на професійно-технічну освіту, навіть якщо вона допоможе їм підвищити стабільність та зарплату. Основною причиною цього є те, що робота, якої вони прагнуть, вимагає вищої освіти. Тільки 5,4% зазначило, що професійно-технічна освіта має негативну репутацію, а 18,1% – що цього не схвалить їхня родина.

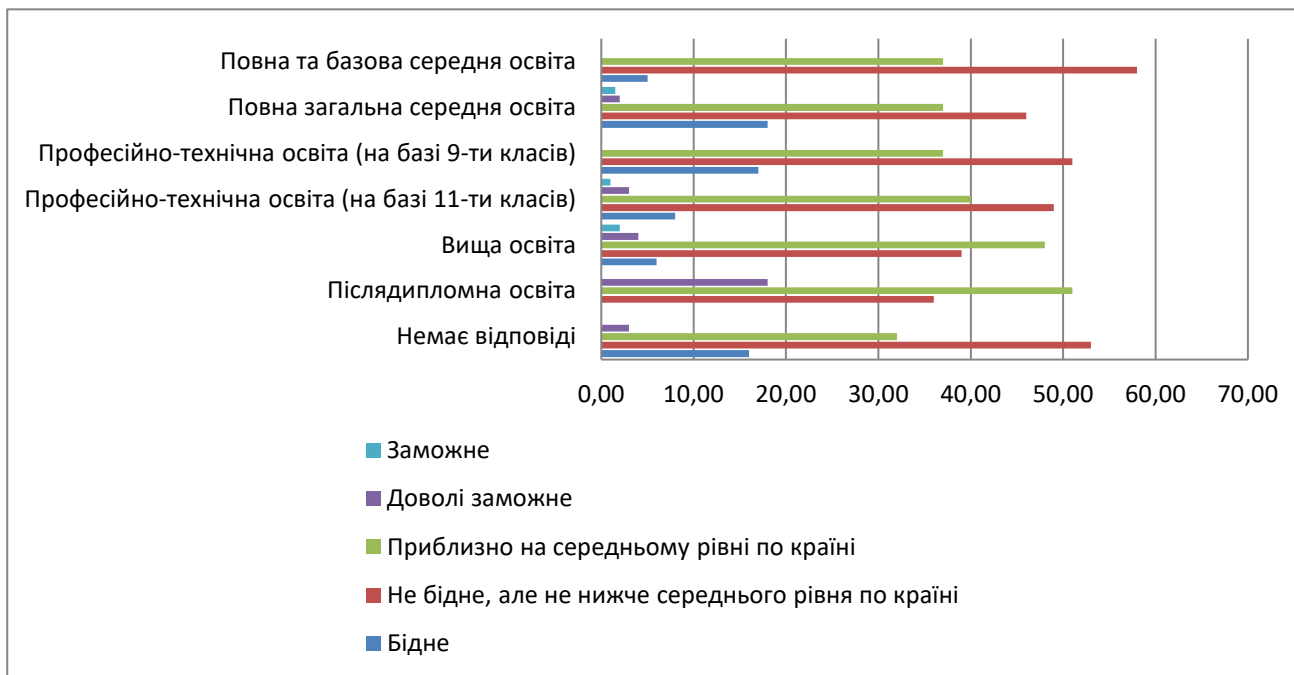

Рис. 2. Розподіл молоді, яка закінчила навчання, за рівнем освіти та добробутом сім'ї

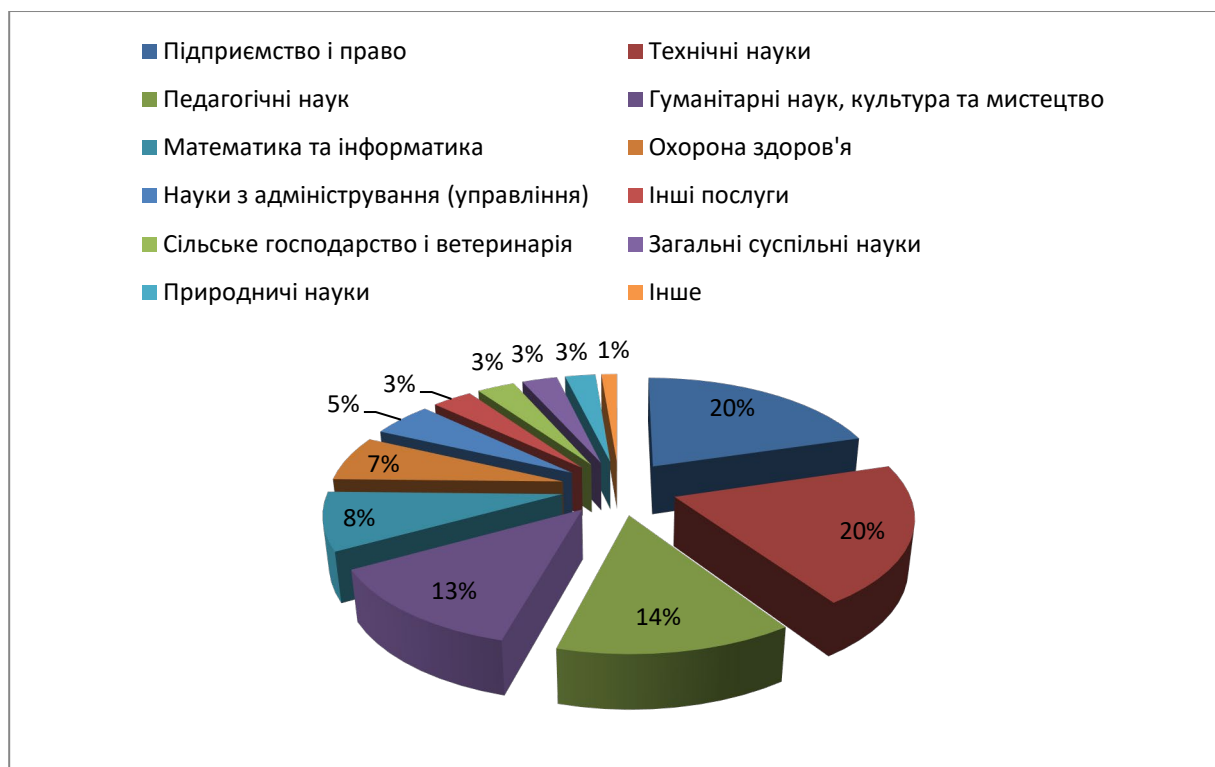

Рис. 3. Діаграма розподіл молоді, що навчається, за напрямами підготовки (вища освіта)

Розподіл молоді, що навчається у ВНЗ, за напрямами підготовки свідчить про викривлення структури підготовки у бік спеціальностей з підприємництва і права – 20% та управління – 5%. За цими напрямами навчається більше студентів ніж на технічних спеціальностях (рис. 3.).

Аналіз кваліфікаційних рівнів молодих українських працівників показує, що більшість з них – 64,5% працюють на робочих місцях, які відповідають їхньому рівню освіти. Занадто

добре чи погано освічені для свого робочого місця є 35,5% молоді. При цьому, 30,9% молодих працівників надто добре освічені для роботи, яку вони виконують, а 4,6% – недостатньо. Такий стан речей пов'язаний, насамперед, із тим, що більша частина молоді має освіту вищу, ніж повна середня (професійно–технічна освіта на базі 11 класів, вища освіта та післядипломна освіта).

Феномен надлишкової кваліфікації має місце, коли спостерігається недостатня кількість робочих місць, що відповідають певному рівню освіти. Подібна невідповідність попиту та пропозиції змушує молодих людей із високою освітою погоджуватись на роботу з нижчими кваліфікаційними вимогами. Наслідком цього є те, що молоді працівники із надлишковою кваліфікацією заробляють менше, аніж могли б, та не мають можливості нарощувати свій трудовий потенціал. Крім того, відбувається витіснення молоді, що представляє нижню частину освітньої піраміди: менш освічені молоді люди опиняються в кінці черги, навіть на ті робочі місця, для яких вони краще підходять.

Таблиця 1

Частка надмірно та недостатньо кваліфікованих молодих працівників за основними групами професій (ISCO-08), %

Основні групи професій	Надмірна кваліфікація	Недостатня кваліфікація
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	0,0	13,1
Професіонали	0,0	7,5
Фахівці	0,0	16,5
Технічні службовці	79,0	0,0
Працівники сфери торгівлі та послуг	52,9	0,4
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарства, риборозведення та рибальства	26,8	0,0
Кваліфіковані робітники з інструментом	36,5	1,2
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технічного устаткування, складання	37,7	0,0
Найпростіші професії	97,8	0,0

В табл. 1 представлено групи професій, де, як правило, зосереджена кваліфікаційна невідповідність. Молоді технічні службовці – 79,0%, працівники сфери торгівлі та послуг – 52,9%, приблизно третина кваліфікованих робітників сільського господарства – 26,8%, кваліфіковані робітники з інструментом – 36,5% і обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технічного устаткування, складання – 37,7%, а більше всього зайняті в найпростіших професіях – 97,8%.

Рівень безробіття серед молоді становить 16,8%. У молоді старшої вікової групи (25 – 29 років) та мешканців міст менше шансів потрапити до лав безробітних. Високим є рівень безробіття серед молоді віком 15 – 19 років, що підтверджує проблематичність працевлаштування осіб без професійної освіти або з невисокою кваліфікацією. Сільській

молоді складно знайти роботу, оскільки пропозиція задовільних робочих місць на селі є значно меншою, ніж у місті [5].

В українській системі освіти молодь завершує навчання у 20 – 22 роки, відповідно до цього віку переважна більшість осіб молодшої вікової групи є економічно неактивною, оскільки навчається. Водночас, масовий вихід на ринок праці молоді з завищеними очікуваннями, переважна більшість якої не має досвіду роботи, навичок її пошуку та працевлаштування, ускладнює працевлаштування саме у перші роки після закінчення вищого або професійно-технічного закладу. Саме в цей період на можливість працевлаштування найкритичніше впливає невідповідність освітньо-кваліфікаційного рівня випускників потребам ринку. Як наслідок 47,0% осіб віком від 20 – 24 роки не можуть працевлаштуватися після закінчення навчального закладу.

В Україні, молода людина з вищою освітою має істотні переваги на ринку праці над молоддю з нижчим рівнем освіти. Це стає очевидним у ході аналізу рівня розподілу носіїв різного рівня освіти відносно статусу економічної активності (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл молоді за статусом економічної активності,
рівнем безробіття та здобутим рівнем освіти, %

Показник	Початков а та загальна середня	Повн а загальна середня	Проф. тех. освіта на базі		Вищ а освіта	Після - дипломна освіта
			9 класів	11 класів		
Зайняті	18,2	46,0	63,7	69,0	74,9	85,7
Безробітні	38,0	17,7	16,4	12,1	8,6	9,1
Неактивні	43,8	36,3	19,9	19,0	16,5	5,2
Разом	100,0	100,0	100, 0	100, 0	100,0	100,0
Рівень безробіття	67,6	27,8	20,5	14,9	10,3	9,6

Для молоді людини ймовірність опинитися в стані безробіття помітно зменшується з підвищенням рівня освіти і навпаки, ймовірність бути зайнятим збільшується разом зі зростанням рівня освіти. Рівень безробіття серед молоді з загальною середньою освітою суттєво вищий, ніж серед молоді з вищою освітою – 27,8% проти 10,3%.

Безробітна молодь в Україні не надто довго шукає роботу – 63,4% знаходяться в активному пошуку роботи менше одного року, а 43,0% – менше 6 місяців. Переважна більшість безробітної молоді в цілому позитивно оцінює наявний рівень освіти: дуже корисною її вважають 39,7%, ще 34,5% – до певної міри корисною. Однак, незважаючи на досить високий рівень освіти безробітної молоді та позитивну оцінку корисності отриманих знань, роботодавці не зацікавлені в її працевлаштуванні через недостатність (або відсутність) професійного досвіду. Саме цю причину вважають основною перешкодою у пошуку хорошої роботи 27,8% безробітної молоді. Серед інших бар'єрів безробітні вказали: недостатню кількість робочих місць (27,1%) і низьку заробітну платню на вакантних місцях (19,2%). Це свідчить про те, що безробітна молодь досить адекватно уявляє свої перспективи та недоліки на ринку праці.

Висновки

Роботодавці сьогодні висувають завищені вимоги до закладів вищої освіти (з підвищення якості підготовки випускників, як професійної, так і особистісної), але в чомусь їх думка

цілком обґрунтована. Роботодавці прагнуть отримати вже готового фахівця, і не хочуть брати участі у навчальному процесі, не забезпечують майбутньому бакалавру відповідну практику. В результаті – 27,8% безробітної молоді не можуть працевлаштуватися через недостатність (або відсутність) професійного досвіду.

Слід запропонувати наступні заходи, щодо вирішення проблем безробіття молоді, а саме, необхідно створити умови, які б сприяли розширенню можливостей молоді щодо працевлаштування. Спільно з навчальними закладами сприяти працевлаштуванню молоді повинні і роботодавці.

Необхідно модернізувати законодавство стосовно соціального захисту безробітної молоді. Також, необхідно створити привабливі економічні умови, які б заохочували роботодавців брати на роботу молодих і недосвідчених людей. А саме, підприємствам, які надають «перше робоче місце», передбачити податкові пільги.

Список використаної літератури:

1. Зайнятість та безробіття населення у IV кварталі 2021 року. /Державна служба статистики України. – Київ 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні /Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – Київ, 2019. – 107 с.
3. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012–2021 років) / [редкол.: Попатенко М.М., гол. ред. колег.; Бондар Т.В. та ін.]. – Київ: ТОВ «Ройлайд», 2021. – 100 с.
4. Робоча сила України 2019. Стат. збірник /Державна служба статистики України: – Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_r_s_2019.pdf
5. України. Україна у цифрах 2021. Статистичний збірник. Київ 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf

Автори статті

Вишнівський Віктор - доктор технічних наук, професор, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Київ, Україна.

Гніденко Микола - кандидат технічних наук, доцент, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Київ, Україна.

Прокопов Сергій - кандидат технічних наук, доцент, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Київ, Україна.

Серіх Сергій - кандидат технічних наук, доцент, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Київ, Україна.

Authors of the article

Vyshnivskiy Viktor - Doctor of Science (technic), Professor, State University of Information and Communication Technologies, Kyiv, Ukraine.

Hnidenko Mykola - Candidate of Science (technic), Associate Professor, State University of Information and Communication Technologies, Kyiv, Ukraine.

Prokopov Serhii - Candidate of Science (technic), Associate Professor, State University of Information and Communication Technologies, Kyiv, Ukraine.

Sierykh Sergiy - Candidate of Science (technic), Associate Professor, State University of Information and Communication Technologies, Kyiv, Ukraine.